

“La necessitat d’energia procedent de la font que sigui, s’imposa, i condueix la UE a enganyar. Ho demostra el fet de declarar energies verdes les procedents del gas i de les nuclears” | Steve Buissonne

L’energia, clau per mitigar o accelerar la crisi climàtica

Per [Josep Cabayol](#), [Ester González](#) - 08/04/2022

Emergència climàtica, una guerra contra la vida (capítol 3)

El tercer capítol de la sèrie Una guerra per la vida aprofundeix el paper decisiu de l’energia. Totes les fonts d’energia i les de minerals estan assolint els límits i les alternatives no són suficients. No-més hi ha un camí, el canvi de cosmovisió. Mirar-nos el benestar i la vida de manera diferent. Acceptar un decreixement pactat i ordenat

Les diferents crisis – energètica, de materials i minerals (recursos), pandèmica, alimentària, econòmica, social i climàtica -, estan relacionades, són interdependents i es retroalimenten.

Com ja deveu saber, la primera cosa que s’hauria d’haver fet per fer front a l’emergència climàtica, i des de fa molts anys, és deixar de cremar combustibles fòssils (carbó, petroli/dièsel, gas natural) i en conseqüència, deixar de vessar gasos amb efecte hivernacle a l’atmosfera (GEH): CO₂ (resultat de l’activitat industrial, energia, transport, ramaderia industrial, desforestació, canvis en els usos del sòl), metà (desglaç del permagel, activitat agrícola i ramadera, industrial, pèrdues a les instal·lacions i conduccions d’energia fòssils), òxid nítrós (activitat industrial i agrària), ozó (contaminants precursors que provenen de la indústria i el transport), i halo carbons.

Una atmosfera que hem convertit en un abocador. Entre el 2010 i el 2019, les emissions van continuar augmentant, de 53.000 a 66.000 milions de tones equivalents de diòxid de carboni, un màxim històric de nous gasos amb efecte hivernacle a l’atmosfera. L’any 2021, les emissions van augmentar en un

6% (2000 mil milions de tones, rècord de sempre en termes absoluts). L'ús del carbó, que s'havia d'abandonar, suposà el 40% de l'increment de les emissions mundials.

Tan alta quantitat de GEH a l'atmosfera impedeix mantenir una temperatura mitjana de l'aire superficial del planeta apta per a la vida, que se situa al voltant de 15 °C. Hem perdut el clima estable de què han gaudit les civilitzacions els darrers 10 mil anys i que les hi va permetre desenvolupar-se. Si continuem per aquest camí, la vida humana i de la majoria dels éssers vius que habitem la biosfera restarà en perill perquè la terra i els oceans seran improductius i l'atmosfera els hi serà letal. I als GEH li hauríem d'afegir la contaminació que no altera el clima, però causa una gran quantitat de morts: segons l'Organització Mundial de la Salut, 8 milions de persones moren cada any prematurament per malalties no transmissibles que es poden atribuir a la contaminació de l'aire: cerebrovasculars, càncers, pneumopaties. 7 dels 8 milions, moren a causa de les partícules fines PM-2,5 que traspassen els pulmons i entren a la sang. Provenen de cremar combustibles fòssils, en especial dels motors dels cotxes i més en concret dels dièsel. I cal afegir-hi els milions de persones que no moren, però perden salut/qualitat/esperança de vida.

A l'actual civilització li és molt difícil preveure allò que no veu o palpa. Li resulta complicat adaptar-se a aquesta inestabilitat sobrevinguda que impedeix saber què passarà demà (alteració dels cicles de les estacions meteorològiques, escalfament, radicalització dels esdeveniments climàtics...) i prefereix negar els fets o creure que la tecnologia ho arreglarà.

Tot el que calgui per no haver de canviar un sistema de creences (creixement, abundància, riquesa, propietat, consum) sobre el qual s'ha construït la vida.

IPCC: mitigació del canvi climàtic

El dilluns dia 4, després de negociacions polítiques molt més llargues del que ja és habitual, es va presentar l'informe IPCC sobre la mitigació el canvi climàtic, en altres paraules, què cal fer. I recomana una transició "important" en el sector energètic, reducció substancial dels combustibles fòssils, electrificació generalitzada, l'ús de combustibles com ara l'hidrogen, molta més eficiència energètica i, en algunes regions, la reducció de la desforestació (De fet no s'hauria de desforestar enlloc més).

L'informe reconeix que si continua el ritme d'emissions com fins ara, el món s'encamina a un augment de la temperatura de 3,2 °C a final de segle (una projecció conservadora al nostre entendre). I rebla que per evitar l'augment de 1,5°C, les emissions de gasos d'efecte hivernacle haurien de reduir-se gairebé a la meitat en tots els sectors (des del transport fins a la indústria, la generació de calor i electricitat, fins a l'agricultura i la silvicultura i d'altres usos del sòl, les ciutats i les àrees urbanes), perquè les emissions assoleixin el seu màxim abans del 2025 i baixin ràpidament després. El 43% és l'objectiu per l'any 2030. I la neutralitat climàtica el 2050. (En l'informe del PNUMA de maig de 2021 s'afirma que en el decenni vinent es podrien reduir les emissions de metà (la cinquena part de les emissions de GEH) en un 45%. Seria la manera més eficaç de frenar el canvi climàtic en els 25 anys vinents. Caldria però, actuar en tres sectors: combustibles fòssils, residus i agricultura).

En cap moment es destaca en l'informe (o no ho hem sabut veure) que abandonar el creixement sigui un propòsit, menystenint el fet que no hi ha cap energia alternativa a les fòssils que ho permeti (a no ser que no sigui un dret universal i s'exclougui a persones i poblacions del seu 'benefici). Sí que s'afirma que si s'apliquen les mesures proposades per evitar un escalfament de 2 °C, el PIB disminuiria uns quants punts percentuals a 2050 (decreixement sense anomenar-lo?) En tot cas, el que es desprèn de la lectura de les proposicions és que el creixement és l'objectiu principal i que les propostes no són altra cosa que un intent més de mantenir, peti qui peti, el sistema econòmic i cultural capitalista basat en el consum i creixement infinits en un planeta finit.

Parla de solucions quimèriques i fa recomanacions que no s'ajusten a la realitat per venir. Per exemple diu: moltes tecnologies baixes en carboni han vist caure el seu cost entre 2010 i 2019. Un 85% per a

l'energia solar, el desplegament de la qual s'ha multiplicat per més de 10. Un 55% per l'eòlica. I un 85% per a les bateries de ions de liti, que han permès multiplicar per més d'un centenar els vehicles elèctrics al món. I això s'afirma en un moment en què és manifesta la manca de minerals (dels quals s'hauria d'augmentar la producció fins a quantitats inassolibles per abordar les transicions que calen) i d'energia (que, llevat del gas, ha sobrepassat el seu pic de producció i decau) que per les lleis del mercat estan multiplicant el seu preu. Escassetat que, per cert, no és conjuntural sinó sistèmica.

L'informe també parla de les tecnologies de captura de carboni que perquè funcionessin haurien de capturar el 90% de les emissions de plantes tèrmiques i entre el 50 i el 80% de les fuites de metà. Ara com ara ni funcionen, ni s'albira que ho hagin de fer.

Un cop més, entenem que l'informe està maquillat políticament per reduir l'emergència climàtica i resulta decebedor. En la seva presentació, el president de l'IPCC, Hoesung Lee, afirma: "hi ha polítiques, regulacions i instruments de mercat que estan demostrant ser efectius". I ens preguntem: quins són, on es poden veure i amb quins resultats?

En aquest article ens proposem posar en evidència que les propostes en les quals es basa la mitigació no són suficients ni per evitar l'augment de 2 °c. I que sense renunciar al creixement és impossible assolir cap de les fites.

Consideracions

En el manifest dels científics 'La ciència es rebel·la, només ens queda actuar', es diu: "els objectius actuals de creixement defensats pels poders econòmics estan en contradicció directa amb la reducció dels impactes ambientals per sota dels llindars dels límits planetaris. D'aquesta manera, es paralitza el canvi radical de model productiu que és imprescindible emprendre sense demora i així limitar l'augment de temperatura entre 1,5 i 2 °C". En altres paraules, que mentre hi hagi creixement no es podrà limitar la temperatura a un mínim d'1,5 i un màxim de 2 °C.

L'augment de 1,5 °c és un propòsit impossible d'aconseguir perquè l'increment de la temperatura ja és de +1,2 °c des de 1850/1900, i perquè la inèrcia climàtica fa que encara que es reduïssin les emissions, durant un mínim de vint anys la temperatura continuaria pujant, siguin quines fossin les emissions. El perill rau en els esdeveniments que un augment d'1,5 °C puguin causar, incidents que es retroalimenten els uns als altres, causant un efecte en cascada que ens conduiria a un estadi climàtic menys favorable.

En quin nivell de temperatura se situen aquests fets? És difícil de dir, perquè amb un augment d'1,2 °C, i com dèiem en el capítol anterior, ja n'hi ha de desbocats: desglaç de l'Àrtic, Grenlàndia, Antàrtica Occidental, augment del nivell del mar, desglaç del permagel.

En aquest sentit, se sap que la pèrdua de gel marí a l'Àrtic està amplificant l'escalfament. I que el desgel de Grenlàndia està subministrant aigua dolça a l'Atlàntic Nord. Tots dos esdeveniments poden haver contribuït, des de mitjan segle XX, a una disminució del 15% del sistema AMOC, que és un element clau en el transport global de calor i sal als oceans. El cabal s'ha reduït en uns 3 milions de metres cúbics per segon, més del doble del que transporten sumats tots els rius del món (1,2 milions).

Un ràpid desglaç de la capa de gel de Grenlàndia (com està passant), i una desacceleració més ràpida de l'AMOC, podrien desestabilitzar el monsó de l'Àfrica Occidental i desencadenar una sequera al Sahel. La desacceleració de l'AMOC també podria assecar l'Amazònia, interrompre el monsó de l'est d'Àsia i fer que s'acumuli calor a l'Oceà Austral, que acceleraria la pèrdua de gel a l'Antàrtida. Repasseu quants d'aquests fets estan passant. I preguntem-nos quina relació hi ha entre tots i cadascun.

En tot cas, les preguntes serien: Quan van començar cadascun dels punts de no retorn? Són reversibles? Què anirà succeint d'aquí a 2030 quan les GEH s'hauran reduït (si els poders polítics i econòmics

fan cas a la ciència) en un 43%? No hem d'oblidar que per alguns científics ja hem superat el punt de no retorn, el Tipping Point, i el desastre climàtic irreversible ja està en marxa.

Els poders econòmics i polítics, malgrat callar-s'ho, són conscients que amb les energies renovables no es pot mantenir el sistema econòmic vigent basat en el creixement. Per tant, tot i parlar de capitalisme verd, malden per aconseguir els recursos fòssils (també d'urani) que els hi calen. Ara mateix falta de tot: petroli/dièsel, gas, urani. Per fer-ho més fàcil, tot i el càstig que suposa per la biosfera i la vida dels éssers que l'habitarem, han decidit declarar l'urani i el gas 'energies verdes', la penúltima bestiesa.

Dependència fòssil

Explica Jordi Solé, professor a la Universitat de Barcelona, coordinador del projecte europeu MEDEAS, científic revisor de l'IPCC, al documental '50 graus': "Tenim un problema. Per un costat, necessitem el combustible fòssil per a tots els usos. Som una societat addicta al consum de combustibles fòssils siguin líquids, gasos o sòlids. Donat que en calen perquè tot funcioni, no podem passar ni un dia sense usar-los. Per l'altre, necessitem reduir les emissions de GEH no cremant més combustibles fòssils, un recurs finit (això no vol dir que s'acabin sinó que el ritme d'extracció possible no pot créixer més enllà d'uns límits i ara fins i tot està estancat). Això és un problema, perquè tenim un sistema econòmic que necessita que creixi l'aportació de fòssils (i d'altres matèries primeres) per desenvolupar-se. Si volem, doncs, que el sistema socioeconòmic continuï engrandint-se, aleshores hauríem de substituir els fòssils per renovables, que també haurien de continuar creixent. Llavors i portat al límit, què volem, omplir tot el planeta de renovables. Llavors de què mengem?"

Afegeix Antonio Turiel: "la producció de petroli davalla ràpidament. El cru convencional d'alta qualitat decau des de 2005, i els petrolis no convencionals són molt cars d'extreure i no tenen prou qualitat per obtenir, per exemple, dièsel. Així les coses, les companyies petrolieres estan desinvertint des de 2014. En paral·lel, les altres fonts no renovables també estan arribant als seus màxims, si no estan caient ja. De cop, et trobes que entre petroli/dièsel, carbó, gas natural i urani, que produeixen el 90% de tota l'energia que es consumeix, totes estan en retrocés llevat del gas, que li queda poc temps. La mateixa Agència Internacional de l'Energia (AIE) reconeix que si no s'inverteix, l'any 2025 faltaria un 50% de petroli. Si s'inverteix per mantenir les instal·lacions en funcionament, en faltaria un 20%".

Dièsel

La producció de dièsel, imprescindible pel transport, la mineria, la maquinària industrial i l'agricultura, davalla des de 2018. Ara mateix, el preu supera el de la gasolina i la seva manca amenaça països molt dependents, com Alemanya, i on el govern ha advertit a les empreses que racionin el seu ús. En una trobada organitzada pel 'Financial Times' a Lausana, Suïssa, amb la participació de tres grans companyies que es dediquen a la comercialització de matèries primeres, arribaren a la conclusió que Europa seria víctima del desabastament de dièsel, i que fins i tot aquest mateix abril la seva manca arribaria al 15%. El racionament ha arribat també a Austràlia i Sud-àfrica. D'altres països afectats serien Sri Lanka, Argentina o el Pakistan. Els Estats Units es nodrien encara el mes de març de dièsel procedent de Rússia. (Veurem d'on el treuen ara. Per això pacten amb Veneçuela per barrejar els pesants petrolis de l'Orinoco amb els de baixa qualitat del fracking i veure què en poden obtenir. Sense menystenir a l'enemic Iran com a subministrador)

Panorama energètic

Amb aquest escenari, els poders polítics i econòmics van urgir a trobar una alternativa com fos. I van decidir fer-ho a través de les fonts d'energies renovables (transició Verda). Va durar poc, convençuts que per mantenir la megamàquina industrial que li cal al capitalisme per mantenir el creixement, hi haurà (ja n'hi ha) problemes greus de subministrament de petroli/dièsel, l'essència del sistema econòmic, i que les renovables són insuficients per a satisfer la 'necessitats' energètiques, van decidir traïr

definitivament el somni verd (extractivisme/colonialisme al marge) i declarar gas i nuclears com energies verdes. Aberrant!

Urani

Des de 2016, cau la producció de les mines d'urani. I hom preveu que cap a 2025 ja no es podrà satisfer la demanda. En aquest punt, és important lligar el conflicte recent al Kazakhstan amb la crisi que vivim. La revolta que va ser comparada amb la del Maidan, es va acabar amb la presència de tropes russes. Què estava en joc? Doncs l'urani de què disposa el Kazakhstan i del que n'és el primer exportador mundial, un 41% del total. Si hi afegim que entre Rússia (6%) i Ucraïna (2%) exporten el 8% mundial, resulta que des de l'òrbita russa es controla directament o indirecta, la meitat de les exportacions mundials (49%). Quantitat que arriba al 56% si hi sumem el 7% que exporta l'Uzbekistan. Sense ometre la proximitat d'aquests països amb la Xina.

Un segon exemple el tenim a l'Àfrica. Les tropes franceses s'han retirat de Mali, tot considerant el país un estat fallit. En realitat, però, aquestes tropes estan concentrades al Níger, sisè exportador d'urani del món i d'on les centrals nuclears franceses obtenen el 50% de l'urani de què es nodreixen. Níger és un exemple de l'extractivisme, colonialisme, desposseïció del sud global. És un dels països més pobres del món i des de fa dècades és explotat per França sense que hagi pujat el seu nivell de vida/benestar. Ara mateix ocupa el darrer lloc (189) en l'Índex de Desenvolupament Humà de les Nacions Unides. Contràriament (o en conseqüència) és el país amb la taxa de naixements més alta del món. El control de l'urani el té la companyia transnacional Orano, antiga Areva, controlada per l'estat francès, que en té la majoria del capital.

Gas

El preu del gas ja pujava abans de la invasió russa. I donat que és el gas qui marca el preu de l'electricitat, s'ha arribat a un màxim insostenible per a la majoria de les unitats familiars (i també per a les petites empreses subministradores d'electricitat d'origen renovable). També apujava el preu dels fertilitzants que es fabriquen amb gas, essencials per a l'agricultura industrial. Algunes fàbriques molt importants van deixar de fer-los perquè el preu de l'energia era tan alt que no resultaven rendibles. Algunes han reobert, però funcionant a mig 'gas' i només amb les vendes garantides, i d'altres de les grans estan funcionant però amb fortes pèrdues: Vestas Wind Systems A/S, Siemens Gamesa, General Electric Co.

Si Rússia tallés el subministrament de gas (el 41% del que importa la UE, segons Eurostat, 45%, segons altres fonts), del petroli (un 27%), i del carbó (un 45%); o si fos la mateixa UE que decidís prescindir del gas que importa, d'on aconseguiria aquesta energia necessària per fer realitat el somni verd? No s'ha d'ometre que Rússia és el primer exportador mundial de gas. De fet, no hi ha alternatives al gas rus, tot i que se n'importi per via marítima, ja sigui dels EUA, autosuficient gràcies a la fractura hidràulica (fracking) econòmicament insostenible, o de Qatar...

El principal proveïdor de gas a Espanya és Algèria. En donar suport a Marroc en el conflicte del Sàhara i abandonar el Front Polisario, Madrid s'exposava a que Alger prengués represàlies. Dijous 7/4 es va confirmar l'amenaça tot coincidint amb la visita del President Pedro Sánchez al Marroc. El govern algerià, a través de l'empresa Sonatrach, confirmava que tenia la intenció d'apujar el preu del gas a Espanya. Decisió que corroborava la vicepresidenta tercera, Teresa Ribera, tot i que mirava de treure-li ferro confiant en què la puja fos més aviat moderada.

Tot fa pensar que s'augmentarà l'ús del carbó (va fer el pic a 2019), més intensiu en emissions, en tots aquells països que en disposin. Un exemple el tenim en el ministre d'Economia i Clima alemany, Robert Habeck, del partit dels Verds, que deia el mes de març: "No descartem – el govern – que les centrals de carbó hagin de funcionar més temps per tal que el país sigui més independent de Rússia". De fet la UE ja ha donat el vist-i-plau a comprar tant petroli com estigui disponible en el mercat.

I malgrat promeses, declaracions i bones intencions, es continuarà fent ús de totes les energies fòssils que es puguin aconseguir per tal de mantenir el creixement. A Catalunya, ho veiem en l'entestament d'alguns sectors en ampliar els aeroports i el port de Barcelona (els sectors aeri i marítim representen pel cap baix el 5% de les emissions mundials), o en recuperar el turisme sense fer una anàlisi del que suposen milions de persones pel que fa a les emissions de CO₂, construcció, ús de l'aigua, alimentació, per posar uns exemples...

Què passa amb les renovables i els minerals per a fabricar-les?

Doncs que l'energia obtinguda és electricitat, i no serveix per tot. Ho explica Turiel: "L'electricitat és tan sols la cinquena part de l'energia total que consumim. Electrificar el 80% no elèctric és molt i molt difícil i, de fet, se sap que és impossible. Per altra banda, les energies renovables no són energies concentrades com les fòssils, estan disperses pel territori, són difuses i intermitents, i segueixen els ritmes de la natura i no la cadència dels mercats. Esdevé aleshores, que en tenir un rendiment molt baix (hi ha molta pèrdua en el procés de construcció, i en la concentració de l'energia que es capta per poder mantenir aquests sistemes productius a escala industrial), no podrien mantenir la societat en el volum que la volem mantenir".

Cal tenir present que l'Agència Internacional de l'Energia advertia el mes de maig de 2021, (abans de la guerra d'Ucraïna) que la demanda de materials per fabricar les energies renovables es quadruplicarà cap a 2040. Afirmava: la demanda de liti es multiplicarà per 42, la de grafit per 25, la de cobalt per 21, la de níquel per 19, i la de terres rares per set. Però tot s'accelera i l'AIE no té més remei que anar-ho admetent, i el mes d'octubre s'esmenava i afirmava en el 'World Energy Outlook' pel que fa a l'increment en la producció de minerals: la demanda de liti serà 100 cops superior a mitjan segle. La de níquel set vegades. La de coure, sis, igual que el manganès. O la de cobalt, quasi quatre. En conseqüència, les tecnologies d'energies netes emergeixen com el segment que experimenta una creixuda més ràpida de la demanda de la majoria de minerals, evolucionant de nínxol de mercat a principal consumidor.

Alicia Valero, enginyera química, investigadora al CIRCE, autora del llibre 'Thanatia, els límits materials de la transició energètica', sosté que per fer la transició energètica no n'hi ha prou ni amb les reserves conegudes, ni tampoc amb les probables, de materials com el mateix liti, o el coure (les mines han iniciat la davallada), ni de platí, ni de cobalt, ni de níquel, ni de manganès, ni de plom, ni d'or, ni de plata, essencial pels connectors de les plaques solars. Estem a punt, afirma Valero, d'assolir els límits geològics del planeta. Ni quatre planetes serien suficients per obtenir els minerals que calen.

Tant és així que la pròpia Agència Internacional de l'Energia (AIE), un organisme de l'OCDE, recomanava als països que hi pertanyen que emmagatzemessin aquests minerals. En altres paraules, que acaparin. I això vol dir decreïxer. Hem d'entendre, diu Antonio Turiel, que "el decreixement, com a mínim de l'esfera material i energètica, és inevitable, ja ha començat, i s'accelerará en els pròxims anys".

Tot això, sense oblidar que per a la construcció, desplegament i reparació de les energies renovables en calen de fòssils.

Hidrogen verd

Així les coses, és possible que la solució de l'hidrogen verd ho sigui de veritat, com afirmen els poders polítics i econòmics? O és una altra manera d'enriquir-se, en detriment de la població que haurà de pagar els fons verds europeus? L'hidrogen no és una font d'energia, és un vector energètic que cal produir. Es fa amb la hidròlisi de l'aigua, que amb el pas de l'electricitat, permet obtenir hidrogen. Però es té la capacitat de disposar d'aquests excedents d'energia? La tecnologia existeix, però la producció d'hidrogen es pot escalar fins on faci falta? O, com acabem de llegir, el baix rendiment de les renovables i la manca de materials i minerals, i, per tant, l'augment dels preus, fa impossible construir

i explotar les fonts d'energia renovable que caldrien? Afegeix Turiel: "la pròpia estratègia europea de l'hidrogen (que té un rendiment encara més baix que les renovables) reconeix que Europa no es podria autoabastir d'hidrogen. Que necessitaria els territoris del voltant o de d'altres països per abastir-se".

I no només energia, sinó també aigua per fer la hidròlisi, un bé escàs a molts indrets del planeta (cada cop més) que generarà guerres (ja ho fa). Com dèiem en el capítol 2, tenim l'exemple de 'Inga3', un gran embassament al riu Congo que els alemanys pensen utilitzar per obtenir hidrogen que seria transportat fins a Alemanya amb trens alimentats amb hidrogen. O el cas de l'immens embassament 'Renaixement' construït a Etiòpia que reté les aigües del Nil Blau i que pot deixar desproveïts a Sudan i Egipte. Les amenaces s'estan entrecreuant entre tots tres països tot i que encara no està ple. A Espanya, ara com ara es disposaria de l'aigua suficient, però és prevista una pèrdua del 25% en els anys vinents. I la pregunta escau, en detriment de què i de qui seria?

I tot parlant d'aigua, cal observar la seva obtenció indirecta. Diversos països s'emporten els fruits dels conreus que tenen a l'Àfrica (països de la península aràbiga, Xina...) o els aqüeductes que Israel ha construït des d'Etiòpia i que ja han sobrepassat el mar Roig, tot i que no estiguin en funcionament, que se sàpiga.

Les energies renovables no ompliran, doncs, el buit energètic que deixen les fòssils. De fet, les energies renovables barates s'han acabat. Ara mateix, i en conseqüència, empreses fabricants d'energies renovables estan tancant perquè els preus (energia i materials) els resulten insostenibles.

I l'hidrogen, que només es pot intentar justificar si és obtingut amb excedents d'electricitat procedents de les renovables, encara és menys rendible i necessita una aigua que a les zones hídrícament estressades serà objecte de tràfic i provocarà enfrontaments, també entre països.

Extractivisme

L'escassetat de minerals i energia, diu Daniela del Bene a '50 graus', està alimentant l'extractivisme. "Un patró d'extracció massiu en l'àmbit industrial, controlat per empreses transnacionals d'acord amb governs nacionals, sovint avalades i protegides per tractats internacionals, per després treure aquests materials dels països sacrificats d'on s'extrauen, cap als centres de producció i de consum. Aquestes dinàmiques extractives cada cop són més intenses i més violentes. Hem fet un estudi, continua Del Bene, amb totes les dades que hem pogut recopilar des de 2012, i hem vist que els sectors més violents (empreses, cossos paramilitars, interessos ocults, i els propis estats) estan obligant les comunitats a acceptar aquests projectes. Això es fa amb violència directa, i o amb onades de criminalització de totes aquelles persones que s'oposen o qüestionen el que s'està fent". Atenció, habitants dels països del nord, no us passi el mateix. Estem parlant no només de mineria per extraure aquests minerals que els fan falta, sinó també de jaciments de petroli o gas, de grans extensions de plaques solars o d'aerogeneradors que impedeixen un ús diferent del sòl, i de grans projectes hidràulics que resulten ser molt violents per la quantitat de territori que ocupen els embassaments, els conreus que es perden, i l'enorme nombre de persones que desplacen.

Per tant, per aconseguir que el sistema capitalista continuï creixent, cal disposar de més territoris per poder produir l'energia renovable que es proposen consumir. És necessari, doncs, que menys gent tingui accés als recursos reservats pels privilegiats, que menys persones en gaudeixin. És a dir, fer pagar el decreixement al sud global, que vol dir incrementar el seu espoli. I augmentar la precarització, la desposseïció i la marginació, no només al sud global, també de les persones més desfavorides del nord, que cada cop seran – serem – més pobres o tindrem més difícil l'accés als recursos. En altres paraules, que per mantenir el creixement caldrà fer fora del sistema a la 'població sobrant'. De fet, a les reunions de Davos, per posar un exemple, ja s'ha parlat de les persones com si fossin mercaderia.

Excuses

Sempre que s'ha acordat reduir el consum de fòssils (després de la pandèmia, a París, abans a Kyoto, o després de la crisi de 2008), s'ha volgut fer sense deixar de créixer, i s'ha emprat qualsevol entrebanc (pandèmia, crisi econòmica, escassetat de materials i energia, necessitat de recuperar el PIB, guerra d'Ucraïna) per ajornar l'aplicació dels acords i tornar a posar en marxa el sistema industrial, agroindustrial, de transport (marítim, aeri, terrestre) fent servir combustibles fòssils. Per aconseguir-ho, s'han inventat conceptes -capitalisme verd, Green New Deal...- que, ben amants, han servit per aconseguir la gent explicant-los que es podia retornar als temps passats sense malmetre la biosfera tot i mantenir el creixement.

La necessitat d'energia procedent de la font que sigui, s'imposa, i condueix la UE a enganyar. Ho demostra el fet de declarar energies verdes les procedents del gas i de les nuclears. Una barbaritat! Per què? Doncs perquè que siguin verdes o no, no depèn de declaracions polítiques, sinó de fets científics inequívocs. I aquests fets demostren que totes dues són altament contaminants, i causen morts, reals i potencials. Regnen així el cinisme, la hipocresia i l'egoisme. I es perd la vergonya, tota la vergonya. El resultat és un nou abocament massiu de GEH a l'atmosfera tot alimentant, encara més, l'escalfament global.

Els 'entrebancs' estan servint així, per amagar les vertaderes causes de les crisis, i han tractat d'imposar la idea que el motiu han estat els 'contratemps'. I no és cert. La pandèmia, per posar un exemple, ha estat un accelerant, però no la causa. Al contrari, amb quasi tota probabilitat, la pròpia pandèmia arrela els seus orígens en els canvis en els usos del sòl, una de les fonts de l'escalfament global. I aquest canvi, la conquesta de noves terres fins ara inhòspites, ha posat en contacte a nous virus amb els humans.

Quan modifiquem la dinàmica de conducta d'una espècie que té uns reservoris de patògens, modifiquem el cicle dels patògens i podem modificar el seu risc de transmissió. Ens deia el doctor Jordi Serra Cobo a Catalunya Plural: "Quan desorganitzem els ecosistemes, sacsegem els virus i els alliberem dels seus hostes naturals. Quan això passa, els patògens necessiten un nou amfitrió. Sovint ho som. És la transferència zoonòtica". És el cas de les epidèmies recents: ZIKA, Ebola, SARS, MERS. I amb molta probabilitat, també la COVID-19. És a dir, la pandèmia prové d'activitats humanes que ajuden a l'escalfament, degraden el sòl i destrueixen la biodiversitat. Tot plegat és un seriós perjudici de la salut planetària. Augmenten les plagues i les malalties (el dengue és una amenaça a Àsia, Europa, Centreamèrica i Amèrica del Sud, i l'Àfrica subsahariana), i les víctimes mortals.

Però no tan sols la pandèmia ha servit d'excusa. Quan els mercats no han pogut subministrar recursos (semiconductors, minerals imprescindibles, materials, energia, fertilitzants i ara aliments com el gra o l'oli) s'ha culpats a la pandèmia o a la invasió d'Ucraïna. I no s'ha tingut en compte que totes les crisis estan relacionades i es retroalimenten, que el planeta és finit i que la disponibilitat de materials, minerals, energia, també ho són. O que el canvi climàtic augmenta les sequeres. I que quan falta aigua cal decidir quina és la prioritat: aigua per la indústria, o per ús de boca i regar els camps. Fou el cas de Taiwan, que necessita quantitats ingents d'aigua per produir els xips. Aigua, energia, materials bàsics, tot està relacionat.

O que la multiplicació dels preus de l'energia no és tan sols un problema de la guerra sinó que abans ja estaven pujant, perquè la manca de gas, petroli, i minerals, no és conjuntural sinó sistèmica: cada dia costa més extreure'ls. I els minerals també eren i són escassos per nodrir les activitats previstes per assolir el creixement imprescindible: no menys del 3%. Posem un exemple més: Europa, abans de la guerra, feia servir el 20% de les matèries primeres que es produeixen al món, de les quals només el 3% les obté en el seu propi territori. Pel cap baix, doncs, tenia un dèficit de producció del 85% dels recursos que havia d'importar.

Aleshores, si en aplicació del Green New Deal, del capitalisme verd, Europa vol fabricar més plaques solars, aerogeneradors, acumuladors d'energia, cotxes elèctrics i altres 'necessitats' per fer realitat el 'somni verd', donada la insuficiència manifesta de recursos, on els anirà a buscar i quines conseqüències tindrà sobre la biosfera i tots els éssers sensibles que l'habiten, persones incloses?

La gran contradicció

Mitigar cremant fòssils és una quimera. El mateix desplegament de les renovables necessita energies fòssils. Heus aquí la gran contradicció: si abandonem les energies fòssils, diu Ferran Puig Vilar, i implementem les renovables, hi haurà un inevitable decreixement energètic, ens hi posem com ens hi posem. I causarà guerres i marginació per l'obtenció dels recursos. Si, per contra, per mantenir el creixement continuem cremant energies fòssils, els pitjors escenaris climàtics s'obriran camí molt de pressa i esdevindran, en molt pocs anys, irreversibles.

Si de veritat es pretén que la transformació energètica tingui futur i no sigui rebutjada per discriminatòria, és ineludible evitar l'augment de les desigualtats, eliminar els privilegis verds, millor dit, tots els privilegis, i pensar com viure d'una altra manera. És el que es vol de veritat, o només són paraules, llenguatge, propaganda?

Diu Olga Margalef al documental 50 graus: "tenim uns nivells de preocupació finits. Si estàs molt preocupat perquè estàs a l'atur, perquè no saps què menjaràs, no pots estar alhora molt preocupat pel canvi climàtic perquè no es pot suportar tot alhora. Hem de lligar les polítiques que ens facin sortir de l'atur, que ens facin sortir de la crisi econòmica, que ens facin sortir alhora del canvi climàtic, que ens facin transitar cap a un context de justícia ambiental desitjable"

Només hi ha una solució, el canvi de la cosmovisió, mirar-nos el benestar i la vida d'una manera diferent del consum pel consum, que la vida és el més important, i acceptar que la millor manera de fer-la realitat, és el decreixement pactat i ordenat (en parlarem en el cinquè capítol). Contràriament, si és desordenat, causarà un caos del qual aquests dies, amb la manca de minerals, materials, energia, aliments que desapareixen els preus, n'estem vivint un avançament cada cop més dur, i que podria derivar en violent. En tot cas, la ultradreta, el feixisme, els futurs ecofeixismes, que estan sembrant les llavors, se n'estan aprofitant en estar la dita esquerra desapareguda.